

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Гаращук Кирило Володимирович

**СТРУКТУРНІ РЕФОРМИ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ:**

Монографія

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2014**

Гарашук К. В.

Структурні реформи в системі загальної середньої освіти сучасної Великої Британії : монографія / К. В. Гарашук. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. – 158 с.

У монографії з'ясовано теоретичні засади, змістові й процесуальні особливості та результати реалізації структурних реформ у системі загальної середньої освіти сучасної Великої Британії; окреслено можливості творчого використання британського досвіду структурних реформ у системі загальної середньої освіти України.

ПЕРЕДМОВА

Розвиток системи загальної середньої освіти в незалежній Україні супроводжувався протягом усього періоду існування держави реформаційними перетвореннями, які стосувалися всіх аспектів функціонування освітньої системи: цільових, змістових, процесуальних, результативних тощо. Основоположні напрями цих реформ визначені документами, що відображають пріоритети політики нашої держави у сфері загальної середньої освіти, передусім у Законі „Про освіту” (1991 р.), у Державній національній програмі „Освіта” („Україна ХХІ століття”) (1993 р.), у Законі „Про загальну середню освіту” (1999 р.), в Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.) та ряді інших документів. Протягом останніх двадцяти років вагому роль у розвитку загальної середньої освіти України відігравали структурні реформи, що полягали в переході від централізованого державного управління освітою до змішаного державно-громадського, у створенні нових типів середньої школи. Потреба в такого роду реформах зумовлена низкою суперечностей розвитку вітчизняної системи загальної середньої освіти:

- між правом кожної особистості на всебічний розвиток, на повноцінну реалізацію її індивідуального творчого потенціалу та відсутністю особистісно-орієнтованого підходу до навчального процесу в системі загальної середньої освіти;
- між потребою суспільства в демократизації управління системою загальної середньої освіти й тотальною централізацією управління освітою;
- між потребою нової демократичної держави в побудові ефективної розгалуженої системи навчальних закладів, що забезпечує можливість широкого освітнього вибору для кожного громадянина, та уніфікованою системою єдиної загальної середньої школи, що дісталась країні у спадок від радянської доби.

Оскільки жодна з виокремлених суперечностей не була повною мірою подолана в ході реформ системи загальної середньої освіти двох останніх десятиліть, її подальший ефективний розвиток потребує критичного і творчого осмислення як власного, так і світового досвіду освітніх змін та визначення подальших перспектив з урахуванням кращих світових досягнень.

Звернення до досвіду реформ системи загальної середньої освіти Великої Британії пов'язано насамперед із тим, що активні й послідовні зміни цієї системи призвели до суттєвого покращення якості її діяльності. Структурні реформи, які відбувалися у шкільництві Великої Британії в кінці ХХ – на початку ХХІ ст., мали неперервний характер, продовжувалися протягом кількох політичних циклів, що дозволило забезпечити їх послідовність та ефективність.

Особливості розвитку системи загальної середньої освіти у Великій Британії протягом тривалого часу були предметом розгляду радянських компаративістів (А. Барбарига, В. Лапчинська, З. Малькова, В. Мітіна, М. Соколова та ін.). У сучасних умовах названі проблеми активно досліджуються науковцями країн пострадянського простору (Н. Авшенюк, А. Алексюк, Г. Бутенко,

Н. Воскресенська, Б. Вульфсон, М. Гурій, А. Джуринський, І. Іванюк, О. Кузнецова, М. Лещенко, О. Лещинський, О. Локшина, Г. Марченко, О. Матвієнко, І. Миськів, А. Мисюк, О. Мілютіна, Н. Мороз, Л. Пуховська, А. Сбруєва, С. Старовойт та ін.).

Теоретичні засади структурних реформ у системі загальної середньої освіти сучасної Великої Британії дістали різнобічне висвітлення й у працях зарубіжних педагогів, у яких з'ясовано етапи розвитку системи загальної середньої освіти (С. Болл, К. Джоунс, С. Бенн та С. Чітті, Д. Гіллард, С. М. Чен та ін.); тенденції диверсифікації типів шкіл та трансформації владних повноважень у сфері середньої освіти (С. Болл, С. Горард, Р.Джонатан, А. Манк, І. Морріс, К.Тейлор, Х. Сильвер, Дж. Фітц, Д. Харгрівс та ін.); особливості діяльності нових типів шкіл, утворених у процесі здійснення структурних реформ останнього десятиліття в системі загальної середньої освіти Великої Британії (К. Бенн, С. Болл, С. Бредлі, П. Радд, Д. Хопкінс та ін.).

Прогностичний потенціал проведеного дослідження зумовлений можливістю використання британського досвіду структурних реформ у процесі подальшого розвитку системи загальної середньої освіти в Україні на державному, регіональному та інституційному (шкільному) рівнях діяльності системи загальної середньої освіти.

ЗМІСТ

Передмова	3
РОЗДІЛ I. ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНЯ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ ТА ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	
1.1. Реформування загальної середньої освіти Великої Британії як предмет порівняльно-педагогічних досліджень.....	6
1.2. Характеристика понятійно-термінологічного апарату дослідження.....	19
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ II. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ, ЧИННИКИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	37
2.1. Етапи розвитку структурних реформ у системі загальної середньої освіти Великої Британії в середині ХХ – на початку ХХІ ст.	37
2.2. Чинники структурних реформ системи загальної середньої освіти Великої Британії в сучасних умовах.....	52
2.2.1. Глобалізація як чинник структурних реформ сучасної системи загальної середньої освіти Великої Британії.....	52
2.2.2. Розвиток мережевого суспільства як чинник структурних реформ середньої освіти у Великій Британії кінця ХХ – початку ХХІ ст.	56
2.2.3. Вимоги економіки знань до реформування сучасного шкільництва.....	59
2.3. Теоретичні засади структурних реформ системи загальної середньої освіти Великої Британії.....	63
2.3.1. Теорія вибору школи як концептуальна засада структурних реформ загальної середньої освіти.....	63
2.3.2. Сутнісні засади теорії шкільних мереж як концептуальної основи структурних реформ загальної середньої освіти.....	69
2.3.3. Теорія персоналізації навчання як концептуальна засада структурних реформ системи загальної середньої освіти.....	73
Висновки до розділу 2.....	79
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НОВИХ ТИПІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ СУЧАСНОЇ ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	83
3.1. Спеціалізовані школи як прояв диверсифікації системи загальної середньої освіти Великої Британії.....	83
3.2. Особливості діяльності шкіл-маяків, шкіл-лідерів та Зон освітньої дії як структурних компонентів системи загальної середньої освіти.....	94
3.3. Розширені школи як новий структурний компонент системи загальної середньої освіти Великої Британії.....	108
3.4. Інноваційний потенціал структурних реформ системи загальної	

середньої освіти сучасної Великої Британії та засоби його використання в Україні.....	120
Висновки до розділу 3.....	124
ВИСНОВКИ.....	126
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	129
ДОДАТКИ	149
ЗМІСТ	157